

דף סט. [מדף סח:]

תוכן ענינים

- א. בענין מקור פסול דחייבי לאוין וכריתות.
- ב. בענין מ"ט א"צ קידש וביאה להרמב"ם.
- ג. בענין גדר הא דבן מאכיל אמו בתרומה.

ואימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות, כי תהיה אמר

רחמנא הנך דאית בהו הויה חייבי כריתות לאו בני הויה, אי הכי עכו"ם ועבד לא ליפסלו, הנך פסלי מדר"י וכו' שנאמר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וכו'.

א] בענין פלוגתת הראשונים בדין חייבי כריתות, באשה שנבעלה לחייבי כריתות האם נפסלת משום כי תהיה לאיש זר או מטעם אחר. ונ"מ אי יש מלקות. [והאם יש תנאי ד'זר אצלה מעיקרא לגבי חייבי כריתות].

א. מבואר בגמ' דחייבי לאוין [גר עמוני ומואבי וכו'] פוסלין מדכתיב כי תהיה לאיש זר כיון דנבעלה לפסול לה פסלה. ועכו"ם ועבד דלאו בני הויה הם [ולא נכללו בכי 'תהיה' לאיש זר], נלמדו מדכתיב ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, דאלו שאינן מענינא של אלמנות וגרושין פוסלין מיד. אולם שאר עריות של חייבי כריתות לא נתפרש בגמ', ויש בעיקר ג' שיטות.

ב. רש"י (ד"ה אי, בפ"י הראשון), ותוס' ישנים, פ"י דחייבי כריתות אינם נלמדים מקרא דכי תהיה לאיש זר משום דכי תהיה הוא רק בני הויה וחייבי כריתות לאו בני הויה, אלא ילפנין להו מאותו מקור של עכו"ם ועבד, דיצאו גם חייבי כריתות דלית בהו אלמנות וגרושין עם אלו כיון דלא תפסי בהו קידושין.

ג. תוס' (ד"ה עכו"ם, ולעיל דף מד: ד"ה הכא) פ"י דעיקר קרא דלאיש זר איירי בחייבי כריתות דחמירי, ואפילו כשאינה זר אצלה מעיקרא פוסלין מהך קרא דכי תהיה לאיש זר כיון דחמירי, אבל עכו"ם ועבד לא חמירי ולא נכללו באיש זר.

ד. אמנם תוס' לעיל דף לה. (ד"ה א"ע"פ) כתבו דגם בחייבי כריתות צריך שיהא זר אצלה מעיקרא, ולכן רק חייבי כריתות שאינן ע"י קידושין נלמדו מלאיש זר, והנאסרות ע"י קידושין פסולות מטעם זונה [ודנו מנלן דזונה אסורה בתרומה].

ה. ביאור הענין. במורשת משה (ס"י ע"ז) ביאר היטב פלוגתת בעלי התוס' אי צריך זר מעיקרא בחייבי כריתות. דיש לחקור בהא דצריך זר אצלה מעיקרא, האם הוי חומרא בהפסול דגברא, דכשהוא זר מעיקרא הוא פסול ומרוחק יותר מגברא שמעיקרא היה כשר ומותר באשה זר, ולכן מחז"ג מותרת. או דזהו סימן שהפסול אינה נובעת מהגברא דרק בזר מעיקרא הוי פסול בעצמותו שהוא פגום ומרוחק, משא"כ כשהיו מותרין בתחילה אינו 'איש זר' אלא דנאסרו זל"ז.

ו. וכתב די"ל דבזה תלוי פלוגתתם דלעיל, דתוס' הבינו דענין זר מעיקרא הוא חומר בהפסול, וא"כ שפיר כתבו דחייבי כריתות דחמירי טובא א"צ זר מעיקרא, אבל תוס' דף לה. נקטו דזר מעיקרא ר"ל שהגברא פגום בעצם, וא"כ גם בחייבי כריתות באלו שהיה ע"י קידושין ואינו זר מעיקרא חסר בגוף הפסול, ושפיר לא נלמדו מהאי קרא.

ז. מתי יש מלקות: במנחת חינוך (מצוה רפ"ג אות ג) כתב דיש נ"מ בכל הנ"ל לגבי מלקות, והובא בקצרה בדרך אמונה (תרומות פ"ו ציון קע"ב) דיש ד' שיטות לענין מלקות, ג' שיטות דלעיל, ועוד שיטת הרמב"ם כמו שיתבאר:

ח. א. לרש"י חייבי כריתות, וגוי ועבד, הוי רק לאו הבא מכלל עשה [דבקרא דכי תהיה אלמנה וגרושה לא הוזכר לאו] וליכא מלקות, ודוקא בחייבי לאוין יש מלקות כיון דנכתב בלשון לאו [כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל], ונמצא דחמירא נבעלת לחייבי לאוין מחייבי כריתות. ב. לתוס' חייבי כריתות ג"כ לוקין כיון דנלמדו מכי תהיה לאיש זר, ורק בעכו"ם ועבד ליכא מלקות. ג. לתוס' דף לה. דרק חייבי כריתות דהוי זר מעיקרא נלמדו מכי תהיה אז רק באותן כריתות יש מלקות. ד. ולהרמב"ם (איסויב פ"יח) יש מלקות בכל ביאות האסורות הן חייבי כריתות והן חייבי לאוין ועשה והן נבעלת לגוי דכולן הוי זונה [ניתכן ע"י גילוי הקרא, ועיין כע"ז ברמב"ן בסוגיין שחידש דלוקין גם על גוי ועבד דבתר דגלי קרא דכי תהיה אלמנה וגרושה הרי נכללו בכי תהיה לאיש זר, ויש מדייקין כן ברש"י לעיל דף לה. ד"ה נפסלו ודלא כמנ"ח דלעיל].

ואימא עד דאיכא הויה וביאה, דומיא דכ"ג באלמנה מה כה"ג באלמנה בביאה..

ב] בענין כל הפסולים שפוסלין בביאה לחוד בלי קידושין, האם יש איסור בביאה כזו.

- א. הגמ' שאל דלמא צריך הויה וביאה כדי לפסול, והשיבו דומיא דכה"ג באלמנה דפוסל בביאה לחוד כדכתיב לא יחלל.
- ב. והנה שיטת הרמב"ם (הלי איסויב פט"ו ה"ב, ופ"יז ה"ג) דבכל חייבי לאוין בין של פסולי קהל ובין של איסורי כוהנה אין חייבין עליהן מלקות אלא בקידושין וביאה, שני לא יקחו עד שיקח ויבעול, חוץ מאלמנה לכה"ג שנאמר לא יחלל.
- ג. בקובץ הערות (ס"י מ"ה אות א' וה') הביא שהר"ש מבעלי התוס' חלק על הרמב"ם דיש איסור גם בלי קידושין, ותמה עליו מסוגיין דאיך ילפינן כל האיסורין דפוסלין בביאה לחוד הא שאני אלמנה לכה"ג דיש איסור בלי הויה משא"כ אלו.

- ד. וכתב בקובה"ע דנכלל בזה שני קושיות, אי מ"ט חייבי לאוין פוסלין בביאתן בלא קידושין כיון שאין איסור בביאה גרידא. ב' האיך אפשר ללמוד דבר זה מאלמנה דלא דלמי כלל אלמנה. וצ"ע איך ליישב דעת הרמב"ם.
- ה. בקובץ הערות (שם) ת"י דצ"ל להרמב"ם דפסול זונה אינו תלוי ב'איסור ביאה', אלא דכל מי שהוא 'פסול' הרי הוא פוסל בביאתו, וזה מבואר בהרמב"ם עצמו (איסוי"ב פ"ח ה"ה) וז"ל הא למדת שאין היותה זונה תלוי בבעילה של איסור, שהרי הבא על הנדה וכו' ולא נעשית זונה, ומי שנשאת לחלל נבעלה בעילה של היתר כמו שיתבאר ונעשית זונה, ואין הדבר תלוי אלא בפגימה וכו' עכ"ל. אולם להר"ש צריך דוקא ביאה של איסור, ונחלקו אי לפסול צריך איסור.
- ו. בשיעורי ר' חיים שלמה (דף סח.) העיר על דרך הנ"ל למה הרמב"ם הוצרך לפרש רק בחלל דאין שם זונה תלוי באיסור אלא בפגימה הרי בכל חייבי לאוין צ"ל כן דהא בלא קידוש פוסל בלי איסור. ולכן פ"י דלעולם גם בלא קידושין הוי ביאה אסורה, וקידוש הוא רק תנאי בשביל מלקות ובלא"ה יש איסור דאורייתא, והוסיף דאפילו ליכא איסור דאורייתא בפועל מ"מ הוי בחפצא 'ביאת איסור' גם בלא קידושין, משא"כ חלל הוי ביאת היתר לגמרי.
- ז. הפנ"י (קידושין דף עח.) ועוד אחרונים, באמת הוכיחו מסוגיין דגם להרמב"ם יש איסור דאורייתא, ורק דאין בה מלקות.

דף סט: היה כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה, עיברה לא תאכל, ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב.

ג] בענין דינא דמתני' דילדה בן בזנות מכהן הרי היא אוכלת [ובזה גדול כח הבן], ותמוה מהכ"ת שיאכל.

- א. בהא דכהן שבא על בת ישראל וילדה שתאכל, חזינן חידוש גדול דהא דילוד מאכלת את אמו הוא אפילו אם בא הכהן עליה בזנות, וזהו שאמרו גדול כחו הבן מכח האב, דכהן אינו מאכיל אשה שבא עליה בזנות, והבן מאכילה.
- ב. והעירו האחרונים דלכאורה זה תלוי בעיקר גדר שהבן מאכיל את אמו בתרומה, דיש לחקור האם בת ישראל שנשאת לכהן וילדה בן ומת בעלה, דדרשינן דהיא אוכלת כל שיש לה זרע ממנו, האם אכילתה מכח הבן עצמו, או דהבן מחזיק הקשר עם הבעל ואוכלת משום הבעל, דהוי כאילו קיים. ומצינו ג' דרכים.
- ג. [א] בעטרת שמואל (מבוא להפרק) הביא ג' רבותינו הראשונים דמשמע דהוא מצד הקשר עם האב לאכילת תרומה:
- ד. א. הרמב"ם (הל' תרומות פ"ו הי"ט) כתב דכשיש לה בן היא אוכלת ישעיהו היא מאכילה כמו שהאכילה אביו, ופ"י בדרך אמונה דהרמב"ם בא להסביר דהאם אוכלת ע"י בנה משום דהוי כאילו אביו קיים. ב. הרשב"ם (ב"ב דף קמא:) כתב דהא שהיא אוכלת בתרומה בשביל בנה כהן, היינו משום דהוי כאילו בעלה כהן ח. ג. והתשב"ץ הובא בגליוני השי"ס להלן (דף פו.) כתב שהאשה נגררת אחר בעלה לגבי מנהגי הקהילות דאשתו כגופו, ואם נתאלמנה אז הדבר תלוי דאם יש לה זרע היא עדיין נגררת אחר האם, ולמד דבר זה מהתורה לגבי תרומה דהיא אוכלת כשיש לה זרע, והסביר בגליוני השי"ס דהבין שאין הבן עצמו מפאת היותו כהן מאכיל את אמו שהרי אפילו ממזר מאכיל את אמו, וע"כ דאם יש לה זרע מכהן ע"י עדין חיבור לה עם אותו כהן ואוכלת וכו'.
- ה. ויש הוכחה ברורה לזה, דאין הבן מאכיל מצד עצמו, אלא דמשאיר האישות של האב, דהא תנן במשך מתני' דגם ממזר מאכיל אם אמו, ובתוס' (דף סז. ד"ה למאי) הוכיחו דגם זר מאכיל, ואי הבן עצמו יש לו דין להאכיל, הרי איך יתכן שהזר או הממזר יאכילו בתרומה, וע"כ דאין הבן אלא היכי תמצא להשאיר הקשר להבעל ודו"ק.
- ו. [ב] אולם מקשין דמרש"י לעיל (דף סז. ד"ה ואינו) והנמוק"י מבואר דלחד מ"ד הא דעובר אינו מאכיל הוא משום דעובר במעו זרה זר הוא, ומשמע דצריך דוקא כהן להאכיל, ואז משמע דהבן עצמו מאכיל, ורק דקשה דהא ממזר זר מאכילין. וכן מוכח דלא כהך צד, מדינא דמתני' דגם בהולידה בזנות הבן מאכיל, והא ליכא שום אישות כלל להאכילה.
- ז. ומזה הוכיח הרה"ג ר' אברהם גורביץ שליט"א (הובא בעטרת שמואל דף סט:) להיפוך מלעיל, אלא הבן עצמו מאכיל, וכלשון רש"י ד'בן כהן' מאכיל אמו, דמשמע דהוא מצד שהבן כהן בכחו להאכילה. ורק קשה ממזר, וע"ז ת"י דדין זה הוא מדין בני בנים כבנים, והיינו דהממזר פועל דהוי כאילו אמו קיימת, והיא היתה בת כהן ושפיר מאכלת אמה אע"ג שמתה.
- ח. [ג] אמנם המגיה על האבנ"מ (ס"י קע"ד) ובשיעורי ר' שמואל (אות שני"ד) ועוד, מיישבים די"ל דיש באמת שני דינים בהא דהבן מאכיל, אי יש דין מצד הבן דבכחו להאכיל, וזהו רק בבן כהן כשר דבכחו להאכיל אמו. ב' ויש דין נוסף דהבן פועל שנמשך אישות האב והאב הוא המאכיל, ובזה מהני ממזר זר דאינו אלא היכי תמצא להמשיך האכילה שע"י האב.
- ט. ועפ"י חידושו דהא דמתני' דגם בן מזנות מאכיל ע"כ הוא מצד הבן, ואז צריך שיהא כהן כשר, וממזר דמאכיל הוא רק בנולד מן הנשואין. [ויש שדייקו כן בהרמב"ם דהביא ממזר בציור 'דנשאת'. ורק צ"ב מנלן ב' דינים, ויש שהביאו לזה ב' מקורות, ע' חוברת].